

С. В. Козловський,

д. е. н., професор, Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0707-4996>

П. В. Костюченко,

ТОВ "Інфрасистемс", керівник відділу продажу в телеком департаменту з продажів, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-2481-9240>

А. О. Лісничук,

підприємець, м. Вінниця

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-7787-3090>

Є. О. Горун,

Арт-директор "VRNET", м. Вінниця

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-4833-6562>

А. С. Терещенко,

підприємець, м. Вінниця

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-3977-4820>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.11.74

ІННОВАЦІЙНА ТИПОЛОГІЯ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

S. Kozlovskiy,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia

P. Kostiuuchenko,

Intrasystems LLC, Head of telecom division sales department, Kyiv

A. Lisnichuk,

Entrepreneur, Kyiv

I. Gorun,

Art Director "VRNET", Vinnytsia

A. Tereshchenko,

Entrepreneur, Vinnytsia

INNOVATIVE TYPOLOGY OF DEVELOPMENT MODELS MODERN ECONOMIC SYSTEMS

У даній статті проведено дослідження методології опису моделей розвитку сучасних економічних систем, розглянуто еволюційні теорії розвитку економічних систем. Розкрито економічний зміст базових понять сучасної економічної системи, виділено три типи моделей розвитку сучасних економічних систем. Результати проведеного теоретичного аналізу дозволяють стверджувати, що основними законами розвитку економічних систем є закони: діалектичного синтезу, переходу кількісного в якісне, діалектичної суперечності. З'ясовано, що вивченням економічних систем займалися неокласична, інституціональна та транзакційна економічні теорії, які довели, що розвиток економічних систем характеризується загальністю (тобто, має місце на всіх рівнях буття), безповоротністю (виникнення якісно нових властивостей, які не існували ра-ніше) і спрямованістю змін (зміни виникають як результат певних взаємодій і породжують, у свою чергу, інші зміни). Поряд з цим, сутнісну характеристику розвитку доповнює час, оскільки

будь-який розвиток відбувається у реальному часі, і лише час дозволяє виявити спрямованість розвитку. Отже, розвиток можна описати як розгорнутий у часі процес поступальних якісних трансформацій системи. Дослідження сучасних економічних систем дозволило виокремити три основні типи моделей їх розвитку: ендогенні, екзогенні, та змішані. В основі поділу лежать такі ознаки, як характер розвитку, домінуючі фактори розвитку, структура економічних ресурсів, економічна ніша та її ємність, обсяг інвестування економічних ресурсів, сфера економічної діяльності, економічна активність, темпи та результативність розвитку, економічна стійкість, стратегічний економічний потенціал, механізм управління факторами розвитку. З'ясовано, що моделі розвитку сучасних макроекономічних систем можна умовно вважати змішаними, але з певним тяжінням до екзогенного або ендогенного типу.

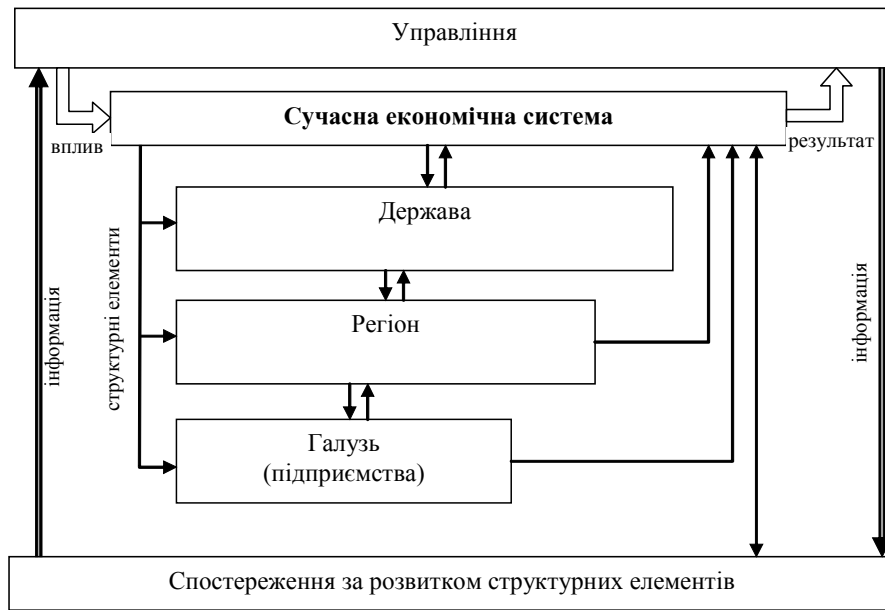
In this article, a study of the methodology of describing the development models of modern economic systems is conducted, evolutionary theories of the development of economic systems are considered. The economic content of the basic concepts of the modern economic system is revealed, three types of development models of modern economic systems are highlighted. The results of the conducted theoretical analysis allow us to state that the main laws of the development of economic systems are the laws of: dialectical synthesis, the transition from quantitative to qualitative, dialectical contradiction. It was found that the study of economic systems was carried out by neoclassical, institutional and transactional economic theories, which proved that the development of economic systems is characterized by generality (that is, it takes place at all levels of existence), irreversibility (the emergence of qualitatively new properties that did not exist before) and direction of changes (changes arise as a result of certain interactions and generate, in turn, other changes). Along with this, the essential characteristic of development is complemented by time, since any development takes place in real time, and only time allows to reveal the direction of development. Therefore, development can be described as a process of progressive qualitative transformations of the system unfolding over time. The study of modern economic systems made it possible to distinguish three main types of models of their development: endogenous, exogenous, and mixed. The division is based on such features as the nature of development, dominant factors of development, the structure of economic resources, the economic niche and its capacity, the volume of investment of economic resources, the sphere of economic activity, economic activity, rates and effectiveness of development, economic stability, strategic economic potential, mechanism management of development factors. It was found that the development models of modern macroeconomic systems can be conditionally considered mixed, but with a certain tendency towards the exogenous or endogenous type.

*Ключові слова: сучасна економічна система, модель, класифікація, інновації, економіка, розвиток.
Key words: modern economic system, model, classification, innovations, economy, development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У вік інформаційних технологій і глобалізації економіки протиріччя сучасності ще більш загострюються: все нові і нові успіхи науково-технічного прогресу, збільшення виробництва матеріальних благ спричиняють появу нових криз. З однієї сторони, кризи свідчать про руйнування основ будь-якої економічної системи, а з іншої, дають поштовх до розвитку та оновлення самої економічної системи, появи нових форм її існування. Разом з тим, проблеми розвитку сучасних економічних систем не можуть бути вирішені окремо від проблем відтворення людських ресурсів і культурних цінностей.

Слід також підкреслити, що розвиток сучасних економічних систем всіх рівнів характеризується системною нестійкістю. Незважаючи на динамічний розвиток макроекономічних систем, збільшується розрив у соціально-економічному розвитку окремих з них, зростають диспропорції в розподілі економічних ресурсів і споживанні, послаблюється керованість відтворювального процесу і т.п. Не вирішеною є проблема виміру самих економічних процесів. І хоча складнощі вимірювання того чи іншого явища або процесу можуть бути різними: недосяжність об'єкта для вимірювання, його висока структурованість, низький технологічний рівень, не-

Рис. 1. Графічне зображення організаційної структури сучасної економічної системи

достатня методологічна база тощо, у більшості випадків можна об'єднати в одну категорію під назвою "інформаційна невизначеність" або "ентропія", яка, у свою чергу також може характеризувати рівень складності економічної системи.

Все це обумовлює необхідність ретельного аналізу факторів, що впливають на розвиток економічних систем. Цього можна досягти шляхом застосування сучасної методології дослідження складних систем, яка дозволяє дослідити глибинні причинно-наслідкові зв'язки між різними факторами розвитку, пізнати й зрозуміти сутність управління ними і визначити роль кожного з них у розвитку сучасних економічних систем.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню теоретичних і практичних аспектів розвитку економічних систем присвячені праці багатьох вчених-економістів (А. Сміт, К. Маркс, Дж.М. Кейнс, Ф. Хайек і ін.). Дослідженням проблем розвитку соціально-економічних систем з точки зору циклічності розвитку присвячені праці Л. Гумільова, А.Дж. Тойнбі, О. Чижевського та ін. Питання розвитку соціальних і економічних систем завжди були об'єктом уваги філософської науки (Г. Гегель, О. Шпенглер і ін.).

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою даної роботи є теоретичне дослідження методології опису моделей розвитку сучасних економічних систем, аналіз їх еволюції та розробка власної типології моделей розвитку економічних систем.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Перетворення в економіці наприкінці ХХ сторіччя свідчать про те, що інерційний, з віковими трендами економічний розвиток відходить у минуле. Сучасний світ швидко змінюється як і наші уявлення про нього. Тут можна навести висловлення М. Хайдегера: "Картина світу... означає не картину, яка зображує світ, а світ, зрозумілий нам у сенсі такої картини" [1].

У центрі сучасних економічних досліджень — проблема формування нової економіки ХХІ сторіччя. Термін "нова економіка", який сформувався на початку 90-х років для характеристики економіки США, у наш час отримав ширше тлумачення. Сьогодні нову економіку можна представити як надскладну економічну систему, яка об'єднує всю сукупність складних взаємопов'язаних процесів, що відбуваються у сфері науково-технічного прогресу, інноваційного оновлення виробництва, формуванні людського й інтелектуального капіталів, міжнародного поділу праці і її кооперації, глобалізації міжнародних економічних відносин, зростанні доходів населення і особистого споживання і т.п.

Нова економіка — це сукупність економічних систем різного рівня: держави, регіонів, галузей, підприємств тощо. Економічні системи, будучи об'єктивно існуючою реальністю, розглядаються різними представниками економічної науки з позицій певних методологічних принципів. Загальна сукупність уявлень про сутність економічних систем стала основою для формування концепцій їх розвитком.

У сучасних умовах функціонування і розвитку економічних систем доцільно уточнити термін "нова економіка" в аспекті економічних систем. В даному аспекті "нову економіку" можна розглядати з позицій "сучасної економічної системи".

Сучасна економічна система — це сукупність економічних систем різного рівня: держави, регіонів, галузей, підприємств тощо (рис. 1) [2].

Важливою характеристикою сучасної економічної системи є можливість її спостереження. Априорі, характеристики керованості й спостережувальності не мають кількісної градації: система може бути керованою (спостережуваною) або не бути такою. Із практичної точки зору керованість вимагає: по-перше, щоб керуючі органи могли впливати на параметри стану системи; а по-друге, щоб в системі було достатньо ресурсів для розвитку, спрямованого на досягнення поставленої мети.

Вимога спостережуваності системи полягає у наявності та доступності інформації, яка необхідна для уп-

равління системою. Ця вимога на практиці реалізується шляхом створення системи вимірників, достатніх для ідентифікації стану системи й управління нею.

Осмилення проблем розвитку сучасної економічної системи України показало, що ринкові реформи, не дивлячись на волю політичних лідерів країни і активне сприяння міжнародних організацій, постійно наражаються на спротив певних прошарків суспільства, які різнопланово впливають на хід еволюційного процесу. Вченими розроблені різні концепції і моделі розвитку, тісно пов'язані з усвідомленням процесуальної історичної мінливості систем і явищ. Суспільство описується різними концептуальними моделями розвитку: організаційною (теорія Г. Спенсера, яка пропонує поділ системи на структури і функції як способи діяльності і трансформації цілого); системною (теорія Е. Дюркгейма з двома доповненнями: функціональним імперативізмом Т. Парсонса і функціональним структуралізмом Р. Мертона); системно-процесуальною (теорія П. Сорокіна, який подав процес розвитку системи як процес кількісних і якісних модифікацій і трансформацій її структурних елементів); стадіальною (теорія К. Маркса, яка розглядає розвиток як зміну способів виробництва, в результаті чого утворюються нові суспільно-економічні формації).

Проблеми розвитку в цих моделях поєднані з циклічністю або з лінійною чи нелінійною спрямованістю процесуальних змін, з одно- або багатовекторністю, з однозначною (природно-історичною) заданістю або можливістю альтернатив, з еволюційним або стрибкоподібним (революційним) характером соціокультурних змін та з мірою їх "штучності" і "природності". Частина існуючих моделей поєднує розвиток з ідеєю прогресу — еволюційною або революційною, лінійною або нелінійною зміною властивостей систем. Даний факт породжує деякі проблеми, у тому числі проблеми вибору критеріїв розвитку (наприклад, технічний прогрес, соціальний прогрес і т.п.), обґрунтування їх безумовності, починаючи з "нульової" (початкової) точки відліку, обґрунтування можливості використання обраних критеріїв за межами предметної області, забезпечення універсальності критеріїв, визначення часової перспективи, яка дозволила б побачити "наслідки" розвитку і т.п. [3].

Описом економічних систем займалися неокласична, інституціональна та трансакційна економічні теорії. Об'єкт дослідження неокласичної економічної теорії — поведінка Homo economicus — "людини економічної". Суть теорії: продавець робочої сили, споживач чи підприємець намагається максимізувати свій дохід, звести до мінімуму витрати (чи зусилля). Ця теорія виникла в 70-ті роки XIX століття. Її засновники — відомі австрійські економісти К. Менгер, Ф. Візер, Е. Бем-Баверк, англійський науковець У. Дживонс, швейцарський економіст Л. Вальрас та ін. Але практичну цінність цієї теорії поставив під сумнів відомий в наш час фінансист Дж. Сорос, який у своїй книзі "Криза світового капіталізму" [4] запропонував теорію рефлексивності, яка суперечить висновкам неокласичної економічної теорії, хоча і не применшує її значимість загалом.

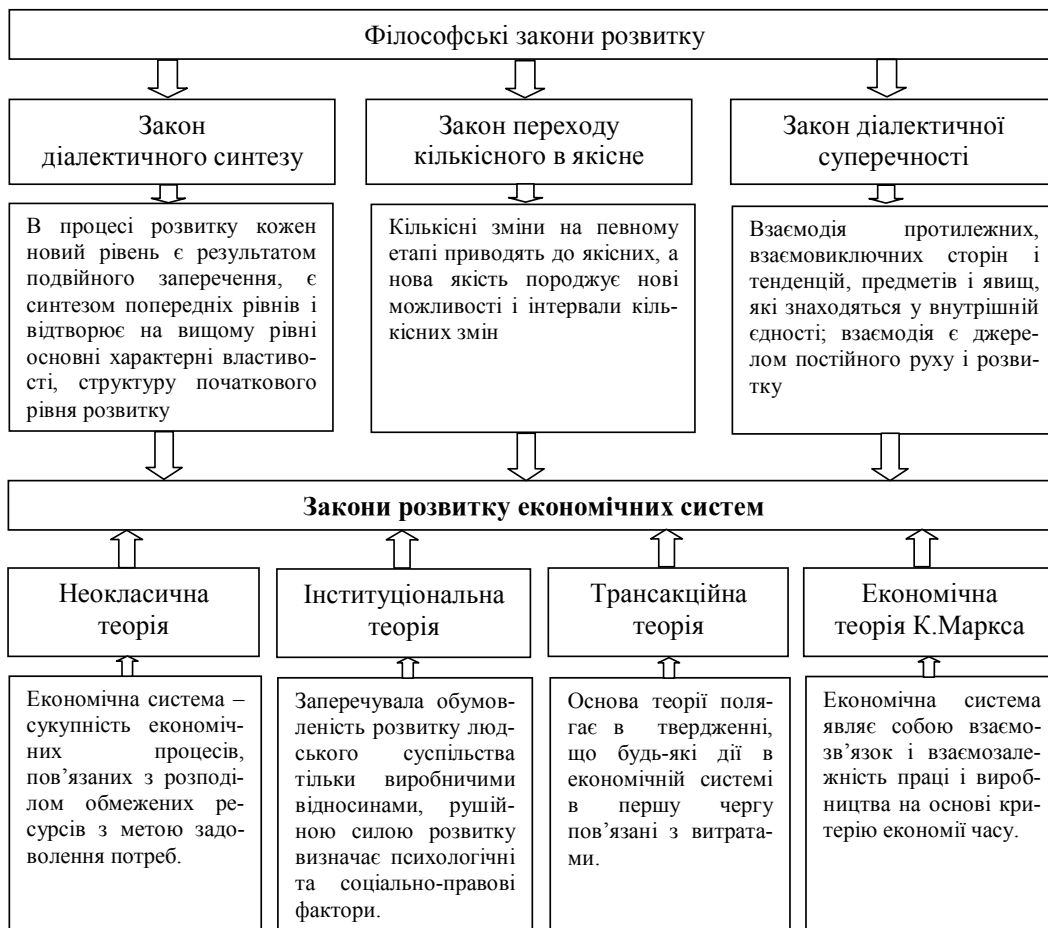
Інституціоналізм — один із напрямів західної економічної думки, що виник наприкінці XIX — на початку

XX століття. Він заперечував обумовленість розвитку людського суспільства тільки виробничими відносинами (відносинами власності), рушійною силою розвитку визнавав також психологічні та соціально-правові фактори. Засновниками інституціоналізму були американські науковці Т. Веблен, Д. Коммонс, У. Гамільтон, англійський економіст Дж. А. Гобсон та інші. Так, Т. Веблен, наприклад, розглядав життя людини як боротьбу за існування, а значить визнавав процес відбору і пристосування. Аналогічно, на думку інституціоналістів, у процесі розвитку суспільства відбувається процес природного відбору інститутів, які утворюють своєрідну систему, що формує (визначає) відповідний тип цивілізації. Самі інститути є особливими формами господарських зв'язків і відносин, що мають сталий характер, формують у суспільстві певні цінності та властивості. У свою чергу, інститути також підпадають під процес відбору. Висновки цієї теорії найбільш цікаві для моделювання стійкості економічних систем [5].

Представники сучасної інституціональної теорії Л. Болтянські і Л. Тевено сформулювали так звану концепцію "всесвітів" (базових інститутів), за допомогою якої було зроблене дослідження таких понять інституціональної теорії, як невизначеність, трансакційні витрати, поведінка суб'єктів, узгодженість і т.ін. Згідно з цією теорією ці базові інститути забезпечують координацію діяльності суб'єктів у суспільстві і вимоги до їх поведінки. Подібне явище спостерігається і на рівні окремих індивідів. В українському суспільстві, наприклад, взаємна довіра суб'єктів майже втричі нижча, ніж аналогічний показник на Заході. Підтвердженням цього є дослідження відомого українського вченого М. Савлука. Оцінка пануючих в Україні норм ринкової поведінки дає право зробити висновок про існування значних відмінностей між ринком, що функціонує в нашій країні, і цивілізованим ринком. Для останнього характерні ринкові трансформації з властивими йому не тільки "негативними" нормами поведінки, але і нормами "симпатії" і відповідальності [6]. Під поняттям "норма" представники сучасного інституціоналізму розуміють "припис певної поведінки, зобов'язання до виконання і наявність своєї функції у процесі підтримки порядку".

Одна з перших спроб сформулювати формальні критерії розвитку, яка знайшла значну підтримку в наукових колах, була пов'язана з ідеєю Г. Спенсера про те, що розвиток системи є ускладненням її елементного складу і диференціації структур і функцій, а також реорганізації взаємодії і відносин між індивідами. У тому ж сенсі можна трактувати ідею К. Поппера про відкриті і закриті типи суспільства, яка передбачає різні напрямки розвитку закритих і відкритих соціокультурних систем і обґрунтовує загальну тенденцію змін — від структур закритого типу до структур відкритого типу. Це дозволяє обґрунтовувати формальні вимоги, яким повинна задовольняти система відкритого типу, і використовувати їх при проектуванні конкретних економічних систем.

З розглянутих теорій можна зробити висновок, що розвиток економічних систем характеризується наступними ознаками: певною множиною якісних змін; сукупністю безповоротних змін; загальними змінами і т.п. Розвиток характеризується загальністю (тобто,

Рис. 2. Закони розвитку економічних систем

має місце на всіх рівнях буття), безповоротністю (виникнення якісно нових властивостей, які не існували раніше) і спрямованістю змін (зміни виникають як результат певних взаємодій і породжують, у свою чергу, інші зміни). Спрямованість змін може мати різні вектори: прогресивні, регресивні і горизонтальні. Поряд з цим, сутнісну характеристику розвитку доповнює час, оскільки будь-який розвиток відбувається у реальному часі, і лише час дозволяє виявити спрямованість розвитку. Отже, розвиток можна описати як розгорнутий у часі процес поступальних якісних трансформацій об'єкта.

Таким чином, філософське осмислення процесу розвитку означає відтворення загальних характеристик всього різноманіття зв'язків, відносин і процесів реальності. Основними законами розвитку є: закон діалектичного синтезу, закон переходу кількісного в якісне, закон діалектичної суперечності (рисунком 1) [7, 8].

Сутність розвитку в економічному сенсі можна охарактеризувати як "здійснення нових комбінацій" [9]. До них можна віднести:

- виготовлення будь-чого нового (розробка невідомого споживачам блага або створення нової якості відомого блага);
- впровадження нового, практично невідомого способу або методу (наприклад, нового способу комерційного використання товару);
- освоєння нового виду діяльності незалежно від того, існував він раніше чи ні;

— отримання нового джерела енергії, нового виду сировини незалежно від того, чи існувало це джерело раніше або просто не бралось до уваги;

— проведення відповідної реорганізації тощо.

Розвиток може здійснюватися в різних формах (прямолінійно, сходячко-поступально, ламано, хвилеподібно, спіралевидно і т.п.). Автор вважає за можливість говорити про нелінійний розвиток. Сучасні економічні системи є складними багаторівневими, багатокритеріальними відкритими системами. Ці системи мають складну організацію, оскільки взаємодія між їх структурними елементами завжди носить нелінійний, динамічний і резонансний характер. Цю обставину обов'язково необхідно враховувати при розробці моделей розвитку сучасних економічних систем.

Результати теоретичного компаративного і історіографічного аналізу дозволили авторам винайти найбільш типові ознаки економічного розвитку сучасних економічних систем, які можуть бути покладені в основу їх моделювання. Зазвичай, під моделюванням розуміється метод дослідження різних явищ та процесів, а також розробка варіантів рішень для управління ними. За допомогою методу моделювання описуються структури об'єктів дослідження (статичні моделі) або процеси їх функціонування і розвитку (динамічні моделі) [10, 11].

Автори вважають, що для опису моделей розвитку сучасних економічних систем можуть бути застосовані різні змінні (або критерії) залежно від рівня, цілей і завдань дослідження проблеми [12]. Дослідження процесів

Таблиця 1. Типи моделей розвитку сучасних економічних систем

Ознаки \ Тип моделі	Ендогенна	Екзогенна
1. Характер розвитку	Економічний розвиток обумовлений вирішенням внутрішніх проблем	Економічний розвиток обумовлений вирішенням зовнішніх проблем
2. Домінуючі фактори розвитку	На розвиток впливають переважно внутрішні чинники	На розвиток впливають переважно зовнішні чинники
3. Структура економічних ресурсів	Найбільшу питому вагу займають власні первинні економічні ресурси	Найбільшу питому вагу займають власні і залучені вторинні економічні ресурси
4. Економічна ніша	„Фундаментальна”, визначається пріоритетним використанням первинних економічних ресурсів в процесі створення суспільних благ	„Потенційна”, визначається пріоритетним використанням вторинних економічних ресурсів в процесі створення суспільних благ
5. Об'єм економічної ніші	Переважно визначається сукупністю власних первинних економічних ресурсів	Переважно визначається сукупністю залучених вторинних економічних ресурсів
6. Ємність економічної ніші	Низька інтенсивність накопичення і відтворення власних первинних економічних ресурсів за рахунок переважного використання власних первинних ресурсів і їх перерозподілу в потенційні ніші інших систем	Висока інтенсивність накопичення і відтворення власних первинних економічних ресурсів за рахунок переважного використання залучених первинних і вторинних ресурсів
7. Період інвестування економічних ресурсів	Тривалий	Відносно нетривалий
8. Сфера економічної діяльності	Відповідає переважно територіально-географічній	Ширша за територіально-географічну
9. Економічна активність	Висока лише на стадіях зародження і зростання	Висока лише стадіях зростання і стабільності
10. Темп процесу розвитку	Сповільнений темп процесу розвитку через тривалість переходів від однієї стадії до іншої у зв'язку з тим, що для створення, здобуття (видобутку) власних первинних економічних ресурсів потрібні значні витрати часу і значна величина самих цих ресурсів	Прискорений темп процесу розвитку в силу відносно коротких переходів від однієї стадії до іншої у зв'язку з тим, що для створення власних і залучення вторинних економічних ресурсів не вимагається істотних витрат часу і значної величини власних первинних економічних ресурсів
11. Швидкість процесу розвитку	Низька	Висока
12. Результативність розвитку	Висока тільки на стадіях зародження та зростання.	Висока тільки на стадіях зростання і стабільності.
13. Економічна стійкість	Важкодосяжна, можлива нетривалий час в системах закритого типу	Досяжна, можлива тривалий час в системах відкритого типу
14. Стратегічний економічний потенціал	Відносно високий, що пояснюється наявністю первинних економічних ресурсів і можливістю створення умов для їх накопичення, відтворення і трансформації у вторинні економічні ресурси	Відносно низький, що пояснюється переважним запозиченням первинних економічних ресурсів і неможливістю їх накопичення та відтворення, а лише трансформацією їх у власні вторинні економічні ресурси
15. Механізм управління факторами розвитку	Нормативний	Позитивний

розвитку економічних систем [2, 3, 5] дозволило виокремити основні типи економічних моделей, інформація про які зведена в таблицю 1.

Внесемо уточнення: у реальній дійсності екзогенно-го і ендогенного типів моделей розвитку у "чистому вигляді" не існує, більшою чи меншою мірою кожна економічна система тяжіє до одного з цих типів. Швидше за все, моделі розвитку сучасних економічних систем можна умовно вважати змішаними, але з певним тяжінням до екзогенного або ендогенного типу. Тому віднесення наведених вище економічних систем до певних типів моделей розвитку не є остаточним і незмінним.

Автори не виключає можливості внесення поправок у запропоновану типологію моделей розвитку, оскільки її уточнення і пошук параметрів, які характеризують моделі економічного розвитку, вимагає проведення значних емпіричних вимірів. В той же час, інформація, наведена в таблиці 1, є достатньою для опису розвитку сучасних економічних систем.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного теоретичного аналізу дозволяють стверджувати, що основними законами розвитку економічних систем є закони: діалектичного синтезу, переходу кількісного в якісне, діалектичної суперечності. З'ясовано, що вивченням економічних систем займалися неокласична, інституціональна та трансакційна економічні теорії, які довели, що розвиток економічних систем характеризується загальністю (тобто, має місце на всіх рівнях буття), безповоротністю (виникнення якісно нових властивостей, які не існували раніше) і спрямованістю змін (зміни виникають як результат певних взаємодій і породжують, у свою чергу, інші зміни). Поряд з цим, сутнісну характеристику розвитку доповнює час, оскільки будь-який розвиток відбувається у реальному часі, і лише час дозволяє виявити спрямованість розвитку. Отже, розвиток можна описати як розгорнутий у часі процес поступальних якісних трансформацій системи.

Дослідження сучасних економічних систем дозволило виокремити три основні типи моделей їх розвитку: ендогенні, екзогенні, та змішані. В основі поділу лежать такі ознаки, як характер розвитку, домінуючі фактори розвитку, структура економічних ресурсів, економічна ніша та її ємність, обсяг інвестування економічних ресурсів, сфера економічної діяльності, економічна активність, темпи та результативність розвитку, економічна стійкість, стратегічний економічний потенціал, механізм управління факторами розвитку. З'ясовано, що моделі розвитку сучасних макроекономічних систем можна умовно вважати змішаними, але з певним тяжінням до екзогенного або ендогенного типу.

Література:

1. Rafael Winkler. Dwelling and Hospitality: Heidegger and Holderlin. Research in Phenomenology. 2017. Vol. 47 (3), pp. 366—387.
2. Козловський С. В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком та стійкістю: Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2010. 432 с.
3. Калетнік Г. М., Козловський С. В., Козловський В. О. Стійкість економіки як фактор безпеки та розвитку держави. Економіка України. 2012. № 7. С. 16—25.
4. Роберт Слейтер. Сорос: Жизнь, деятельность и деловые секреты величайшего в мире инвестора. Харьков: Фолио, 1996. 382 с.
5. Козловський С.В. Типологія моделей розвитку сучасних економічних систем. Економічна теорія. № 4 2009. С. 5—15.
6. Биконя С.Ф. Трансформація української економіки в аспекті нової інституціональної теорії. /Научные труды ДонНТУ. Выпуск 89-2, 2005. С. 97—103.
7. Синиця А. Філософія: навч.-метод. посіб. Львів: ЛДУФК, 2014. 179 с.
8. Петрушенко В. Л. Філософія: підручник Вид. 4-е, випр. і доп. Львів: Магнолія плюс, 2001. 445 с.
9. Schumpeter, Joseph A. (1982). The "crisis" in economics — fifty years ago. Journal of Economic Literature. Vol. 20 (3), pp. 1049-1059.
10. Trofymenko, O., Ilyash, O., Voitko, S., Dluhopolska, T., Kozlovskiy, S., Hrynkevych, S. Impact of energy innovations on the Ukraine's economy: strategic direction and managerial practices. Economics — innovative and economics research journal. 2022. Vol. 10 (2), pp. 99—116.
11. Kozlovskiy, S., Grynyuk, R., Baidala, V., Burdiak, V., Bakun, Y. Economic security management of Ukraine in conditions of European integration, Montenegrin Journal of Economics. 2019. Vol. 15. № 3, pp. 137—153.
12. Козловський С. В. Роль стратегічного економічного потенціалу в управлінні факторами розвитку сучасних економічних систем. Економіка та держава. 2010. № 2. С. 55—58.

References:

1. Winkler, R. (2017), "Dwelling and Hospitality: Heidegger and Holderlin", Research in Phenomenology, vol. 47 (3), pp. 366—387.
2. Kozlovskiy, S.V. (2010), Upravlinnia suchasnymy ekonomichnymy systemamy, ikh rozvytkom ta stijkistiu

[Management of modern economic systems, their development and sustainability], Merk'iuri-Podillia, Vinnytsia, Ukraine.

3. Kaletnik, H.M. Kozlovskiy, S.V. and Kozlovskiy, V.O. (2012), "Stability of the economy as a factor of security and development of the state", Ekonomika Ukrainy, vol. 7, pp. 16—25.
4. Slejter, R. (1996), Soros: Zhyzn', deiatel'nost' y delovye sekrety velychajsheho v myre yvestora [Soros: Life, work and business secrets of the world's greatest investor], Folyo, Kharkiv, Ukraine.
5. Kozlovskiy, S.V. (2009), "Typology of development models of modern economic systems", Ekonomichna teoriia, vol. 4, pp. 5—15.
6. Bykonja, S.F. (2005), "Transformation of the Ukrainian economy in terms of the new institutional theory", Nauchnye trudy DonNTU, vol. 89-2, pp. 97—103.
7. Synytsia, A. (2014), Filosofiia [Philosophy], LDUFK, L'viv, Ukraine.
8. Petrusenko, V.L. (2001), Filosofiia [Philosophy], plus, L'viv, Ukraine.
9. Schumpeter, J.A. (1982), "The "crisis" in economics — fifty years ago", Journal of Economic Literature, vol. 20 (3), pp. 1049—1059.
10. Trofymenko, O. Ilyash, O. Voitko, S. Dluhopolska, T. Kozlovskiy, S. and Hrynkevych, S. (2022), "Impact of energy innovations on the Ukraine's economy: strategic direction and managerial practices", Economics — innovative and economics research journal, vol. 10 (2), pp. 99—116.
11. Kozlovskiy, S. Grynyuk, R. Baidala, V. Burdiak, V. and Bakun, Y. (2019), "Economic security management of Ukraine in conditions of European integration", Montenegrin Journal of Economics, vol. 15, no. 3, pp. 137—153.
12. Kozlovskiy, S.V. (2010), "The role of strategic economic potential in managing the factors of development of modern economic systems", Ekonomika ta derzhava, vol. 2, pp. 55—58.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663